

УДК 658:338.3

Владислав Гжешук, здобувач Академії Полонійної м. Ченстохові, Польща

ТЕОРЕТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ

У статті досліджується актуальна проблема навчання майбутніх менеджерів виробничої сфери, в системі безплатної освіти та підготовки менеджерів до професійної діяльності в сучасних умовах ринкової економіки.

Ключові слова: освіта, навчання, розвиток, виховання, управління, менеджмент, початкові заклади, ринок, компетентності.

Табл. 3. Літ. 6.

Владислав Гжешук, соискатель Академии полонийной г. Ченстохове, Польша

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ МЕНЕДЖМЕНТА И ЕГО ОСНОВНЫЕ ФУНКЦИИ В ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ СФЕРЕ

В статье исследуется актуальная проблема обучения будущих менеджеров производственной сферы, в системе бесплатной образования и подготовки менеджеров к профессиональной деятельности в современных условиях рыночной экономики.

Ключевые слова: образование, обучение, развитие, воспитание, управление, менеджмент, учебные заведения, рынок, компетентности.

Vladislav Hzheschuk, Applicant of Polish Academy
in Czestochowa

THEORETICAL AND PRACTICAL PRINCIPLES OF MANAGEMENT AND ITS MAIN FUNCTIONS IN PRODUCTION

The article deals with the current problem of training future managers of production at the system of continuing education and training managers to professional activity at the modern conditions of the market economy.

Keywords: education, teaching, development, upbringing, management, educational institutions, market competence.

Актуальність проблеми. Відомо, що зміст управління в менеджменті як процесу розкривається в його функціях. Вони є видами діяльності, за допомогою яких суб'єкт управління впливає на керований об'єкт.

В умовах ринкової економіки досягнення успіху в процесі виробництва матеріальних благ промислового підприємства, в більшості залежить від якості управління, а ефективного вирішення стратегічних і тактичних завдань потребує залучення висококваліфікованих фахівців майбутніх менеджерів виробництва де діє конкуренція як між виробниками так і на пряму ринку збуту товарів та послуг. За твердженням Р. Пушкар та Н. Тарнавської теорія менеджменту належить до розряду фундаментальних дисциплін у підготовці дипломованих менеджерів, маркетологів, бухгалтерів, спеціалістів фінансових та кредитних установ, усіх фахівців у галузі економіки та виробничо-збутової діяльності на ринку парці [6, 7].

А тому аналіз процесу управління, з точки зору його функцій, є основою для визначення обсягу роботи по кожній з них, а також чисельності

управлінських працівників, і, в кінцевому результаті, формування певної структури та організації керуючої системи.

Сучасна теорія менеджменту виділяє системний, ситуаційний та процесуальний підходи в управлінні.

Процесуальний підхід був вперше запропонований представниками класичної школи в менеджменті, які сформулювали основні функції управління, вважаючи їх необхідними для будь-якої організації.

Процес в менеджменті – це сукупність послідовних дій для досягнення певного результату. Предметом управлінського процесу є інформація, яку виконавці та керівники використовують у своїй діяльності, а засобами здійснення процесу – документи та технічні засоби приймання, передачі, реєстрації інформації, зазначають Р. Пушкар та Н. Тарнавська [6, 132].

Г.А. Дмитренко в своєму навчальному посібнику стверджує, що вражаючими успіхами західних країн у різних сферах суспільного розвитку, які ґрунтуються на досягненнях ефективно працюючої економіки, забезпечується раціональним сполученням трьох чинників:

ТЕОРЕТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ

Реактивне управління	це дуже розповсюджений підхід до управління. Його особливість полягає у тому, що планування здійснюється безпосередньо перед початком дій чи вже в їх процесі. Управління зводиться до реакцій на поточні події.
-----------------------------	--

- активної і доцільної парці людей;
 - прогресивних знарядь і предметів праці, використовуючи новітні технології, а також винаходи промислові зразків, ноу-хау технологій;
 - спосіб або манера поведінки з людьми;
 - мистецтво управління трудовими ресурсами та процесами виробництва;
 - специфічні професійні здібності й адміністративні навички розуміння менеджменту [1, 6].

Професор М.В. Вачевський зазначає, що сучасне життя в Україні позначене докорінними політичними, соціально-культурними, економічними

одного з позитивних зрушень в економіці України [4, 240].

Досвід підтверджує, що весь спектр сучасних методів управління в менеджменті можна розмістити між двома такими границями: **реактивне** управління – **цільове** управління. Враховуючи такі принципи, менеджери можуть ефективно керувати організаційними структурами, на такій же основі, на якій вони керують роботою. Адже окремий працівник, їхні групи і колективи з їхніми матеріальними і духовними інтересами є головними елементами соціально-економічної системи.

Методи цільового управління	знаходяться на другому спектрі при цьому керівник наперед визначає кінцеві результати своїх дій і розробляє програми робіт по їх досягненню.
------------------------------------	--

змiнами у всiх сферах. Формується ринкове середовище в якому менеджмент набуває особливого значення для будь-якої організації. Менеджерські функції виконують багато людей, яким необхідні спеціальні знання. І це вимагає від них опанування менеджменту та його функцій у виробничій сфері, що є одночасно і наукою і мистецтвом [4].

Аналіз останніх публікацій. Серед вітчизняних та зарубіжних науковців, роботи яких дозволяють виявити теоретичні і практичні засади менеджменту та його основні функції у виробничій сфері слід віднести авторів: Б. Андрушків, О. Кузьмін, А. Андрєв, Н. Гришина, М. Вачевський, Г. Дмитренко, М. Єрмошенко, С. Єрохін, О. Стороженко, М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури, Р. Пушкар, Н. Тарнавская, В. Немцов, В. Крижко та ін.

Мета дослідження – обґрунтувати теоретичні і практичні засади менеджменту та його основні функції у виробничій сфері

Виклад основного матеріалу. Складні умови господарювання, зміни в техніці і технологіях, зростаючі вимоги споживання вимагають від сучасних менеджерів-підприємців та менеджерів в галузі освіти – педагогічний менеджмент усіх рівнів управління, нових знань і навичок, які б відповідали вимогам часу. Життєва потреба у використанні менеджменту управління та його основних функцій у виробничій сфері та процесу праці менеджера освітнього процесу є життєва потреба у використанні менеджменту, одного з найефективніших і найпрогресивніших засобів управління у виробничій сфері, стверджують В. Мадзігон, М. Вачевський як

Дуже часто його ефективність оцінюється за активністю керівника, а також за силою його натиску на підлеглих замість того, щоб цінувати людей за кінцевими результатами праці. За приклад у даному випадку, береться той керівник, котрий приходить у свій офіс раніше всіх і який, не маючи плану дій на день, вважає за потрібне реагувати на все, що проходить кругом і задовольняє у першу чергу тенденції тих, хто про них заявляє голосніше.

Такому підходу до управління характерна наявність шляхів вирішення проблем. Цей стиль не потребує постійної присутності керівника на його робочому місці. Яка б проблема не виникла, завжди є напрямок, який визначає порядок дій і методи розв'язання проблем у виробничій сфері.

Незважаючи на велику розмаїтість типів і видів менеджменту, їм притаманні загальні засади, вихідні положення і правила, які за визначенням М. Єрмошенка та С. Єрохіна, називають принципами менеджменту [2, 25].

Основний принцип менеджменту у виробничій сфері – оптимальне сполучення централізації і децентралізації управління. Його застосування на практиці виробництва означає, що за вищим рівнем управління закріплюються питання стратегічного характеру, а за низовими ланками – оперативне управління. Реалізація цього принципу вирішує проблему оптимального розподілу повноважень при прийнятті управлінських рішень. З основного принципу випливають наступні табл. 1.

Засновник класичної адміністративної школи управління А. Файоль (1841 – 1925) у книзі

**ТЕОРЕТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ
У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ**

Таблиця 1.

Основні принципи управління в менеджменті виробничої сфери

Основні принципи	Суть основних принципів менеджменту у виробничій сфері
Принцип умілого використання єдиноначальності управління	Означає, що кожен працівник суворо відповідає за свою ділянку роботи, за прийняття їм на своєму рівні відповідних рішень. Всю повноту відповідальності за роботу організації несе одна особа – керівник, директор, президент.
Принцип наукової обґрунтованості управління	Означає, що управління повинне здійснюватися на основі застосування науки, наукової організації праці, використання нових технологій.
Принцип плановості	Означає, діяльність організації, як поточна, так і перспективна, повинна плануватися.
Принцип сполучення прав, обов'язків	Означає, що працівник повинний нести відповідальність тільки за ті завдання, що попадають у сферу наданих йому повноважень, тобто прав приймати рішення.
Принцип демократизації управління	Означає, що в сучасній економіці виконавці мають високий рівень професіоналізму, освіти і кваліфікації, і так само володіють загальною культурою і потребою брати участь в управлінні виробництвом. Тому залучення всього персоналу до управління організацією і є реалізацією даного принципу.

“Загальне і промислове управління”, опублікованій у 1916 р., перелічив наступні чотирнадцять принципів управління: розподіл праці; влада; дисципліна; єдність командування; єдність керівництва; підпорядкування індивідуальних інтересів загальному інтересу; винагорода; централізація; скалярний ланцюг (лінія влади); порядок; рівність; стійкість посад особового складу; ініціатива; честь мундира.

Зазначимо, що успіхом у сфері управління вважається концепція наукового управління Фредеріка Уїнслоу Тейлора (1856 – 1915), на початку нашого століття засновника школи наукового менеджменту [3]. У межах твердого раціоналізму він сформував основні принципи системи управління індивідуальною працею робітників:

- детальне дослідження трудових процесів, нормування праці на основі безпосереднього виміру витрат робочого часу за допомогою хронометражних спостережень;
- спеціальна система відрядної заробітної плати;
- методи добору, навчання та тренування робітників;
- підвищення і розподіл відповідальності за наслідки роботи між менеджерами та робітниками.

Головна заслуга фундаторів менеджменту Ф. Тейлора та А. Файоля полягає в тому, що вони довели: ефективно управляти людьми та виробництвом можна лише науково [3].

Слід зазначити, що у кожній країні підприємництво має своє особливе значення, свої відмінності, які залежать від психології,

ментальності народу, історичних традицій, а також правових відносин в суспільстві, політики держави відповідно інвестицій, інновацій, протекціонізму, митної та податкової діяльності. Належного розвитку науки і освіти та підготовки до підприємницької діяльності майбутніх менеджерів та маркетологів із професійними компетентностями сучасної ринкової економіки.

Ефективність менеджменту забезпечується поєднанням воедино чинників виробництва: капіталу, інформації, матеріалів, людей і організацій, самим головним з яких є людина. Людина – це не тільки засіб для досягнення мети, вона сама, її розвиток – мета менеджменту. Менеджмент спрямований відповідними методами на людину, на те щоб зусилля людей зробити більш ефективними. Під методами впливу розуміють сукупність прийомів і способів впливу на об'єкт управління для досягнення поставлених організацією цілей [6]. Усі методи менеджменту можна розділити на 4 групи до яких відносять табл. 2.

Ці методи лягають в основу сучасного менеджменту і висуває на перший план не внутрішні чинники – раціональну організацію виробництва, зниження витрат, а проблему чіткості й адаптації до мінливих умов зовнішнього середовища. Уряд, споживачі, конкуренти об'єкти постійної уваги менеджменту, організації.

Використовується ситуаційний підхід відповідно до аналізованих конкретних обставин, що впливають на результати роботи підприємства виробничої сфери в певний момент. Розробляються специфічні прийоми ефективного досягнення стратегічних і поточних цілей.

**ТЕОРЕТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ФУНКЦІ
У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ**

Таблиця 2.

Методи управління менеджменту для досягнення поставлених цілей у виробничій сфері діяльності

Методи менеджменту	Суть прийомів методів менеджменту у виробничій діяльності
Організаційно-адміністративні методи	Відноситься пряма адміністративна вказівка, дисципліна, норми поведінки, стягнення, заохочення. Ці методи базуються на відносинах влади і підпорядкування. Ефективне адміністрування припускає чітке визначення функцій (табл. 3), структури, прав і обов'язків, положення про підрозділи організації, трудову дисципліну, компетенцію керівників і менеджерів виробничої сфери діяльності. На практиці організаційно-адміністративні методи реалізуються у вигляді конкретних без варіантних завдань виконавцями (працівниками), які володіють мінімальною самостійністю при виконанні цих завдань. Невиконання розпоряджень спричиняє певне стягнення (покарання). В Україні перехід до ринкових відносин супроводжується на жаль зниженням дисципліни. У справі оздоровлення української економки свою роль повинні зіграти поряд з іншими методами управління й організаційно-адміністративні. Ці методи ще називають методами владної мотивації.
Економічні методи впливу у виробничій сфері	Такі методи на відміну від адміністративних припускають непрямий (опосередкований) вплив на об'єкт управління і базуються на безпосередній залежності матеріальної забезпеченості людини від результатів його діяльності. Їхніми конкретними формами є: ринкове ціноутворення на принципах маркетингу, самофінансування, економічне стимулювання, економічна самостійність. Як правило в Україні переважають матеріальне заохочення і штрафні санкції. В даний час відсутня наукова й апробована методика визначення стимулів у залежності від характеру, обсягів, складності праці працівників, а також зіставлення стимулів працівників різних категорій. Грошові штрафні санкції у вигляді зниження премій часто не охоплюють найважливіших кадрових аспектів, які безпосередньо впливають на результати праці виробничої сфери.
Соціальні методи впливу у виробничій сфері	Здібності людей (працівників) виробничої сфери найбільше повно можуть реалізуватися, а продуктивність їхньої праці різко підвищитися, якщо створений виробничий колектив, де існує творча обстановка, у наявності сприятливий (здоровий), тобто нормальний соціальний клімат, взаємодопомога, підпорядкування встановленому порядку. Використання соціальних методів у виробничій сфері означає створення рівних можливостей для всіх членів колективу, незалежно від їхньої посади й інших заслуг при одержанні різних соціальних благ. Соціальне планування і регулювання мають бути спрямовані на поліпшення умов праці і відпочинку членів трудового колективу, підвищення їхньої виробничої активності.
Психологічні методи управління у виробничій сфері	Психологічні методи у виробничій сфері засновані на глибокій свідомості психологічної природи людини, структури його потреб. Без допомоги науки керівнику (менеджеру) не обійтися, тому що закони поведінки людини сховані від безпосереднього спостереження. Щоб застосувати ці методи, треба знати психологічні особливості окремих працівників, соціально-психологічні особливості окремих груп і колективів. Найважливіші з психологічних методів – це методи психологічного спонукання (мотивації), професійного добору, орієнтації і навчання

Підприємство розглядається як система, що має суспільне призначення. Головний ресурс – людина. Мобілізувати її творчу активність можна лише на основі системи мотивацій.

Працівник не сліпий виконавець, а разом із менеджером – генератор ідей. Необхідно створити умови для реалізації творчого потенціалу працівників, виховувати у них почуття співгосподаря, співвласника підприємства. Для прикладу наведемо вислів із книги Акіо Моріта “Зроблено в Японії” де він назвав розділ про

менеджмент “Ми всі одна родина”. Він писав: “У японських компаній немає ніяких секретів чи таємних рецептів успіху. Найважливіше завдання японського менеджменту – сформувати таке ставлення до корпорації, як до рідної родини, сформувати розуміння того, що в робітників і менеджерів одна доля”. Лише за таких умов реалізується спрямованість на інновації, без цього фірма не матиме стабільного становища на конкурентному ринку.

Усі сучасні дослідники процесу управління

**ТЕОРЕТИЧНІ ПРАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ЙОГО ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ
У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ**

Таблиця 3.

Основні функції менеджменту у виробничій сфері

Назва функції менеджменту	Процес функцій менеджменту пов'язаних у виробничій сфері діяльності підприємств, організацій
Функція менеджменту планування	<p>Функція планування передбачає вироблення рішень про те, якими повинні бути цілі, завдання організації і що повинні зробити члени організації, щоб досягти бажаних результатів виробничої діяльності. Функція планування – це управлінська діяльність, яка ставить цілі та засоби їх досягнення. Планування відповідає на три основні питання у виробничій сфері.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Де підприємство зараз знаходиться? Менеджери повинні оцінити сильні та слабкі сторони підприємства в таких напрямках, як фінанси, виробництво, наукові дослідження та розробки, маркетинг, персонал, конкурентоспроможність, кадри та їх професійна компетентність. 2. В якому напрямі підприємство прагне розвиватися? Оцінюючи загрози та можливості, що виникають у ринковому середовищі, менеджери визначають, якими повинні бути цілі та завдання підприємства та що може зашкодити для досягнення поставленої мети. 3. Які шляхи досягнення цілей? Менеджери повинні вирішити, що необхідно здійснити для досягнення поставлених цілей та завдань.
Функція менеджменту організація	<p>Організувати в менеджменті – значить створити певну структуру. Організація як функція менеджменту – це процес створення структури підприємства, яка дає можливість працівникам ефективно працювати у виробничій сфері для досягнення поставленої мети на принципах маркетингу – отримання бажаних прибутків.</p> <p>Функцію організації в менеджменті розглядають як процес створення об'єкта управління (виробничої структури) та суб'єкта управління з регламентацією їх функцій, під функцій, робіт і операцій, прав та обов'язків, а також підбір та розташування кадрів формування штатів працівників у виробничій сфері.</p>
Функція менеджменту мотивація	<p>Для забезпечення успішного виконання роботи і просування до намічених в планах цілей менеджер повинний спонукати працівників ефективно трудитися. Для цього здійснюється матеріальне і моральне стимулювання створюються умови для прояву активності працівників і їхнього саморозвитку.</p> <p>Менеджер досягає цілей організації через своїх підлеглих, то в цьому сенсі функція мотивації є самою істотною. Мотивація – процес спонукання себе й інших людей до досягнення особистих цілей і цілей організації. Мотивація до праці, таким чином, розуміється як причина, довід, підстава на користь трудової діяльності. Мотивація – це позиція, яка привертає людину діяти специфічним цілеспрямованим образом. Це внутрішній стан, котрий визначає поведінку людини. Щирі спонукання, які змушують працівників віддавати роботі максимум зусиль, надзвичайно складні. По оцінках західних фахівців від 30 до 50% працівників спонукаються до ефективної роботи грошима. Інших спонукають до дії більш піднесеної потреби: у знаннях, авторитеті, творчості. Людьми рухають моральні ідеали моральні переконання, звички, традиції.</p>
Функція менеджменту контроль	<p>Контроль – це ділянка управлінської діяльності, яка полягає в перевірці і зіставленні фактичних результатів із заданими (плановими). Ця функція здійснюється через спостереження, моніторинг, перевірку всіх сторін діяльності, облік і аналіз. За даними контролю корегуються раніше прийняті рішення.</p> <p>Функція контролю на підприємстві передбачає наступні чинники:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Подолання невизначеності. Певні обставини можуть протидіяти досягненню запланованих результатів. Зміна законів, соціальних цінностей, умов конкуренції та інших чинників зовнішнього середовища можуть перетворити плани у щось недосяжне в виробничій сфері. 2. Попередження кризових явищ. Якщо вчасно не виправити помилки та не усунути проблеми, виявлені в процесі аналізу ситуації, то вони переплітаються з помилками в оцінці майбутнього стану організації (підприємства) та зовнішнього середовища. Імовірність переплетення помилок на підприємстві велика через високий рівень взаємозв'язку різних

Продовження таблиці 3.

	<p>видів діяльності. Функція контролю дозволяє виявити проблеми та скоригувати діяльність організації до того часу, коли ці проблеми переростуть в кризу.</p> <p>3. Підтримування успіху. Важливим є й інший бік контролю, який полягає у підтримуванні сього того, що є успішним у діяльності організації. Один з найважливіших аспектів контролю – визначити, які напрями діяльності найбільше сприяли досягненню мети. Таким чином, визначаючи успіхи та невдачі, ми отримуємо можливість адаптуватися до змін зовнішнього середовища.</p>
--	---

менеджменту у виробничій сфері вважають класичний метод підходу, запропонованих А. Файолем, основою класифікації функцій менеджменту складається з чотирьох взаємопов'язаних функцій табл. 3.

Теоретичні і практичні засади менеджменту та його функції у виробничій сфері в процесі діяльності використовують певні ресурси, які необхідні для випуску продукції або надання послуг. До ресурсів у виробничій сфері належать: люди (людські ресурси), капітал (фінансові ресурси) матеріали, технологія, інформація, інновації (винаходи, промислові зразки, товарні знаки, ноу-хау).

В.Д. Немцов, А.Є. Довгань зазначають, що найважливіша характеристика організації – її взаємозв'язок із зовнішнім середовищем. Всі підприємства та організації повністю залежать від зовнішнього світу, від зовнішнього середовища відносно як своїх ресурсів, так і споживачів, користувачів результатами, яких підприємство намагається досягти [5, 21].

Висновки. Обґрунтовано, що зовнішнє середовище включає економічні умови, споживачів, урядові акти, законодавство, конкурентні організації, систему цінностей у суспільстві, громадську думку, техніку та технологію, інші чинники. Ці взаємозв'язані чинники чинять вплив на все у виробничій сфері, що відбувається всередині підприємства чи організації у процесі виробництва матеріальних благ для суспільства.

Економічна наука розглядає виробництво як єдність природних і суспільних відносин. Люди трудяться не поодиночки, а спільно, групами, колективами. Праця кожної людини – це частка загальнолюдської парці, затраченої в суспільстві.

Доведено, що будь-яке виробництво пов'язане із організаційно-управлінською структурою суспільного виробництва. Управління відокремлюється від виробництва і стає самостійною сферою. Воно має власну організаційну структуру, засноване на внутрішньому поділі управлінської праці менеджерів виробничої сфери.

1. Дмитренко Г.А. *Стратегічний менеджмент: цільове управління освітою на основі кваліметричного підходу. Навч. посібник.* // Г. Дмитренко. – К.: ІЗІН, 1996. – 140 с.

2. Єрмоєнко М.М., Єрохін С.А., Стороженко С.А. *Менеджмент. Навчальний посібник.* // М. Єрмоєнко, С. Єрохін., О. Стороженко. – К.: НАУ, 2006. – 656 с.

3. Крижко В.В., Павлютенков Є.М. *Менеджмент в освіті. Навчально-методичний посібник.* // В. Крижко, Є. Павлютенков. – К.: 1998. – 192 с.

4. Мадзігон В.В., Вачевський М.В. *Основи підприємництва та підготовка підприємців у системі економічної освіти. Навчальний посібник для учнів 10 – 11 класів.* – К.: Педагогічна думка, 2011. – 312 с.

5. Немцов В.Д., Довгань Л.Є., Сініок Г.Ф. *Менеджмент організації. Навчальний посібник.* // В. Немцов, Л. Довгань, Г. Сініок. – К.: ТОВ “УВПК “екс Об.” 2000. – 392 с.

6. Пушкар Р.М., Тарнавська Н.П. *Менеджмент теорія і практика. Підручник.* // Р. Пушкар, Н. Тарнавська. – Тернопіль: Карт-блани, 2003. – 490 с.

Стаття надійшла до редакції 04.08.2014

“Ідеал національної самостійності в усякій погляді, культурним і політичним, лежить для нас поці що... поза межами можливого. Та не забуваймо ж, що тисячні стежки, які ведуть до його здійснення, лежать просто-таки під нашими ногами, і що тільки від нашої свідомості того ідеалу, від нашої відданості йому буде залежати, чи ми підемо тими стежками до нього, чи може звернемо на якісь інші стежки”.

Іван Франко

видатний український письменник, громадський і політичний діяч

